

VILIJA TARGAMADŽĖ

Vilniaus universitetas, Lietuva
Vilnius University, Lithuania

VERTYBĖS SAMPRATOS TURINIO ERDVĖ IR JOS REIKŠMĖ ASMENS GYVENIME IR VALSTYBĖS POLITIKOJE

The Content Space of the Value concept and its Significance
in Personal Life and State Policy

SUMMARY

Values are important in human and public life but their concept and significance are understood and interpreted differently, as this greatly depends on the methodological approach. The purpose of the article is to highlight the multidimensionality of the concept of value and its significance to the individual and state policy. To achieve this goal, theoretical analysis is integrated with the results of a study conducted in 2016. It appears that although each informant interprets the content of values individually, they are undoubtedly important in personal life and state policy. They can be given different degrees of weight, idiosyncratic interpretations and levels of significance for human life and state policy, but nonetheless, the moral basis of their evaluation is the reliability of virtue ethics. Thus, values and virtues are closely interrelated and the human and state policy navigation systems should be developed on the basis of virtues and closely related values.

SANTRAUKA

Vertybės yra svarbios žmogaus ir valstybės gyvenime, tačiau jų samprata ir reikšmė yra skirtingai suprantamos ir interpretuojamos. Tai priklauso nuo metodologinės prieigos. Straipsnio tikslas – išryškinti vertybių sampratos daugiaaspektiškumą ir jų reikšmingumą asmens gyvenime ir valstybės politikoje. Tuo tikslu šalia teorinių samprotavimų pasitelkiamas ir 2016 m. atliktas tyrimas. Aiškėja, kad nors visi informantai savitai interpretuoja vertybių turinį, jie neabejoja vertybių svarba asmeniniame gyvenime ir valstybės politikoje. Vertybėms gali būti suteikta skirtinga svarba, pateikta savita jų interpretacija ir reikšmės vertinimas žmogaus gyvenime ir valstybės politikoje, tačiau kiekvienu atveju moralinis vertybių vertinimo patikimumas yra dorybių etika. Tad vertybės ir dorybės sąryšingos – žmogaus ir valstybės politikos navigacinė sistema turėtų būti kuriama dorybių ir su jomis susaistytų vertybių pagrindu.

RAKTAŽODŽIAI: vertybės, jų samprata, reikšmė asmeniniame gyvenime, valstybės politika.

KEY WORDS: values, the concept of value, significance in personal life, state policy.

Vertybės – toks kasdienis mūsų gyvenimo vedlys, kad neretai giliau apie jas nesusimąstome. O iš tiesų jos yra mūsų gyvenimo alfa ir omega. Juk vertybės – kultūros ir ugdymo, valstybinės politikos, žmogaus gyvenimo ir pan. pagrindas. Pasak M. Lukšienės (2000, 24), žmogus yra „kaip aukščiausia vertybė ir ieškoma visų galimų būdų jo individualybei skleisti kultūros vertybių kontekste“. O ta kultūra juk yra ir tautos, ir valstybės, ir politinė, ir ugdymo, etc. Apskritai vertybių reikšmę sunku pervertinti. Tik retokai jas žmogus ir visuomenė ar jos grupė reflektuoja. O priežastys, matyt, gana subjektyvios: laiko stoka, vertybinė sumaištis, kurioje patogiaus nesirausti, susitelkimas į artimuosius ir / ar materialiuosius tikslus etc. Galima galbūt sąlygiškai nurodyti ir objektyvias priežastis, pavyzdžiui, įstatymai ir poįstatyminiai dokumentai, reguliuojantys visuomenės, organizacijos, asmens poelgius, veiklą, ar religiniai postulatai ir t. t. Bet čia vėl reliatyvu – įstatymus ir poįstatyminius dokumentus rengia ir tvirtina žmonės, neišvengiantys subjektyvaus požiūrio; religijas praktikuojantys žmonės kartais labai jau savitai interpretuoja postulatus ir dogmas. Apskritai ver-

tybės tampa individo, grupės, organizacijos ir pan. svarbia atskaitos ir rezultato siekimo dimensija. Šiame kontekste noriu atkreipti dėmesį į I. Jurgenos (2005, 50) pastabą, kad visada dera atkreipti dėmesį į dorinį vertybių aspektą. Išties šis požiūris neretai ignoruojamas. Pasak A. Szerlağ (2016, 112), neretai neįvertinamas vertybių supratimas kultūros sąveikų kontekste.

Vertybės buvo tirtos ir tebetiriamos įvairiais požiūriais. V. Aramavičiūtė (2016), apibendrindama savo ilgalaikius tyrimus aksiologijos srityje, nurodo, kad vertybes galima interpretuoti įvairiais požiūriais: filosofiniu, sociologiniu, psichologiniu, edukologiniu. Vertybių tyrimas nėra paprastas klausimas, tai priklauso nuo metodologinės prieigos, gebėjimo suprasti vertybių turinio erdvę etc.

Tačiau nė viename tyrime neteko aptikti, kad vertybės būtų nagrinėjamos ne tik teoriniu požiūriu, – Lietuvoje įvairių sričių atstovų (filosofų, edukologų, sociologų, politologų, kultūrologų ir pan.) klausiama apie jų vertybių sampratą ir reikšmę. Straipsnyje išryškinsime vertybių sampratos daugiaaspektiškumą ir jų reikšmę asmens gyvenime ir valstybės politikoje informantų požiūriu.

VERTYBIŲ TURINIO LAUKO SUDĖTINGUMO ĮŽVALGA

Vertybės gali būti nagrinėjamos įvairių mokslų požiūriu, o šie dar turi savitas metodologines prieigas. Jų turinio sampratą dar komplikuoja, J. M. Halstead (1996, 12) nuomone, tai, kad „vertybės dažnai yra neišreiškiamos ir neartikuliuojamos, tad jas sunku ir analizuoti“. Be to, M. Warnock (1996, 46–47) teigimu,

„kai kalbame apie vertybes arba tai, kas yra vertinga, tai paprastai darome viešuju diskursu“ ir susiduriame su vertybių realizmo problema. Taigi galimos įvairios vertybių interpretacijos, jų reliatyvizmas ir pan. Bet kalbėti apie vertybes reikia, nes gyvenimas neįgaus prasmės. Ir ne tik – tada jis „virsta beprasmiška

Sizifo našta, kurios dažnai neįmanoma pakelti“ (Stoškus K., 1992, 3). Apskritai vertybė gali įgauti ir didelę socialinę svarbą, pavyzdžiui, pareiga gali būti suprantama kaip vertybė. Tačiau tai nėra taip paprasta. Įsigilinkime į A. MacIntyre'o (2000, 181) mintį: „Kanto pareigos samprata yra tokia formali, kad jai galima suteikti bet koki turinį, todėl kiekvienas, perpratus Kanto pareigos sąvoką, perpranta konformizmą valdžios atžvilgiu.“ Šiame teiginyje galima išvelgti ir turinio formalumo bei jo reliatyvumo aspektą, nesunkiai užpildomą reikiamu / norimu kieno nors atžvilgiu turiniu.

Vertybių sampratų ir klasifikacijų yra pakankamai daug, tai priklauso nuo tam tikro metodologinio požiūrio į jas, tad įvairių mokslų pateikiamas vertybių sampratas ir jų klasifikacijas nagrinėti tokios apimties darbe nebūtų tikslinga, tik norėtųsi atkreipti dėmesį, kad anot B. Kuzmicko (2001, 60), „vertybės išreiškia ne tai, kas faktiškai yra, buvo ar ga-

lėtų būti, bet tai, kas turėtų būti, net jeigu tai negali būti visiškai įgyvendinama“. Taigi tenka sutikti su V. Aramavičiūtės (2016, 20) teiginiu: „Vertybėms būdingas privalėjimo, įpareigojimo momentas, kurio negalima išvesti iš realių faktų.“ Šitame kontekste reikšminga ir A. Jokubaičio (2012, 37) mintis: „Dalykas x turi didesnę vertę, palyginti su y.“ Tenka pripažinti, kad tokie svarstymai gali atsirasti susipainiojus įvairiausių vertybių teorijų ir sampratų gausoje, pametus metodologinius atskaitos taškus, o ypač išgalint ekonominiam požiūriui į vertybes, atmetant teologinį ir metafizinį požiūrius. Tada nebelieka absoliutaus požiūrio į vertybes ir tegalima jas santykiškai palyginti.

Teorinių svarstymų apie vertybes gausoje kyla klausimas: kaip vertybes supranta žmonės, kodėl jiems vertybės svarbios, ar, jų nuomone, vertybės reikšmingos valstybės politikoje? Toliau apie tai bus kalbama empirinio tyrimo išvalgoje.

TYRIMO ORGANIZAVIMAS

Kiekvieno žmogaus ar atskirų grupių vertybių supratimas gali būti skirtingas ar bent jau savitas. Tad 2016 m. lapkričio 5–6 d. buvo apklausti informantai: žinomas politinių laidų vedėjas, korespondentė (rašo apie politiką), krikščioniškų laidų kūrėjas ir korespondentas (nesvetimi politiniai klausimai), politikos apžvalgininkas, politologas, politikas, mokslininkai (filologijos, filosofijos, edukologijos (ugdymo filosofijos ir švietimo kultūros), sociologijos), rašytojas, tautinių mažumų ir lietuviškos mokyklos vadovai (edukologijos moks-

lai), dviejų didžiausių jaunimo organizacijų vadovai, negalią turinčių asmenų organizacijos atstovė, švietimo ekspertas, visuomeniškai aktyvus studentas ir dirbantis jaunimo atstovas. Informantai pasirinkti pagal tam tikrus kriterijus (kalbėję vertybių klausimu, turintys pilietinę poziciją, socialinį statusą, besidomintys politika, žinomi savo sluoksniuose ir visuomenėje aktyvūs, virtualiai su manimi bendraujantys). Iš viso pasirinkta dvidešimt vienas informantas. Į klausimus atsakė dvidešimt vienas (kadangi trys informantai nepareišė

savo nuomonės, tai iš sąrašo buvo pasirinkti kiti). Informantų buvo prašyta per tris dienas atsakyti į tris klausimus: Kaip Jūs suprantate, kas yra vertybė? (Jūsų vertybės apibrėžimas.) Argumentuokite. Ar Jums svarbios vertybės? Ko-

dėl? Kodėl vertybės svarbios valstybės politikoje?

Daugiau kaip pusė informantų nenorėjo, kad būtų nurodoma jų tapatybė, tad jų atsakymai buvo sunumeruoti pagal atsakymo laiką.

VERTYBIŲ SAMPRATOS TURININĖS ERDVĖS SKLEISTIS

Galima išskirti dvi vertybių sampratos kategorijas: 1.1. Vertybės siejamos su dorybėmis. 1.2. Vertybių sampratoje dorybės neminimos. Pirmosioms išskirtinos dvi subkategorijos:

1.1.1. Vertybės sąryšingos su krikščioniškomis dorybėmis. Pavyzdžiui, šešioliktas informantas nurodo: „Vertybes suprantu kaip pamatą, ant kurio klojami mūsų, žmonių, tarpusavio santykiai. Kokie šio pamato stulpai? Tai – dorovinės vertybės, arba dorybės: protingumas, teisingumas, tvirtumas, susivaldymas (pamatinės dorybės) ir tikėjimas, viltis, meilė (dieviškosios dorybės). Tikiu, kad šios dorybės yra prigimtines, nekintamas, jungiančios ir vienijančios žmones. Priešingu atveju mes niekada nesusitarume, kas yra vertybės, kadangi kiekvienam žmogui, priklausomai nuo jo patirties, požiūrio, nuostatų ir kt. dalykų, atrodytų vis kitaip.“

1.1.2. Vertybės nesiejamos su krikščioniškomis dorybėmis. Pavyzdžiui, aštuonioliktas informantas teigia, kad jam „žymiai svarbesnės yra dorybės, o ne vertybės. Nes dorybės nurodo į kažką objektyvaus, tuo tarpu vertybės yra labai subjektyvu. Vertybė yra tai, ką aš vertinu labiausiai. Tai gali būti bet kas – draugystė, pinigai, prestižas, ištikimybė. Ver-

tybė ištrina bet kokias hierarchijas ir padaro mane vieninteliu sprendėju.“

Informantų, kurie, bent jau akivaizdžiai nesieja vertybių su dorybėmis, nuomonė suklasifikuota į dvi kitas subkategorijas:

1.2.1. Vertybės akcentuojamos kaip moderniojo mąstymo kategorija, nurodanti tai, kas subjektyviai laikoma vertinga. Pavyzdžiui, aštuntojo informanto manymu, „mąstymas vertybėmis politikoje absoliučiai dera su demokratiniu pliuralizmu ir atmesta tiesos paieškų galimybe politiniame mąstyme“; dešimtas informantas teigia: „Vertybės yra kultūros (kūrybos) fenomenas, tad negaliu jų laikyti esamomis be manęs, šalia manęs, nedalyvaujant man jų kūrime. Vertybė visada yra tai, ko dar nėra, bet aš galiu sukurti. Turiu pats kurti tai, kas gali būti vadinama etinėmis, estetinėmis, religinėmis, pažintinėmis, politinėmis ir kitokiomis vertybėmis. Metaforiškai sakant, vertybė yra žmogaus tiltas (lieptas) tarp dabarties ir jos pasikeitimo.“

1.2.2. Vertybės kaip asmeninės ar visuomeninės veiklos principas ar prioritetas. Ketvirtoji informantė: „Vertybė man – tai visų pirma sąmoningumas. Sąmoningas suvokimas, nusiteikimas, pripažinimas laikytis vienu ar kitų nor-

mų, taisyklių. Savotiška moralinė siekiamybė. Vertybė – tai, dėl ko susitariame visuomenėje, priimtinumas. Pavyzdžiui, ištikimybė. Mano giliu įsitikinimu, vertybė – nėra duotybė, tai įgyjama, gaunama, išmokstama, tam pasiryžtama. Išskirčiau bendražmogiškąsias vertybes ir tas, kurios būdingos atskirai nacijai, kraštui, gal net rasei. Vertybių skalė – subjektyvi: kas vienam atrodo vertybė, kitam – tik mažareikšmis mažmožis.“ Šeštoji informantė: „Mano vertybės apibrėžimas: dalykai, kurie pagrįsti svarbiausiomis nuostatomis. Tai dalykai, susiję su labai svarbia patirtimi.“ Devintoji informantė: „Tai yra dalykai, kurie

svarbūs tau nepriklausomai nuo kintančių aplinkybių ar kitų žmonių vertinimų, jie yra siekiamas tikslas ir padeda suabejojus ar pavargus, taip pat planuojant laiką ir kitus resursus.“

Išanalizavus informantų pateikiamas vertybių sampratas, aiškėja, kad visi informantai vertybes supranta subjektyviai, interpretuoja jų turinį vadovaudamiesi savo požiūriu, tačiau vertybės jiems yra svarbios, nes jomis vadovaujasi savo gyvenime. Kai kurie informantai vertybių nesieja su dorybėmis, o kiti neįsivaizduoja vertybių be dorybių, nes jos informantui yra kaip vertybių atskaitos taškas.

VERTYBIŲ SVARBA ASMENINIAME GYVENIME IR VALSTYBĖS POLITIKOJE

Atsakymai į antrą klausimą „Ar Jums svarbios vertybės? Kodėl?“ buvo įvairūs. Galima išskirti dvi kategorijas:

2.1. Asmeniškai reikšmingas kompasas (2.1.1. Vertybės tampa veiklos tikslo orientyru. 2.1.2. Vertybės – savo veiklos rezultato vertinimo ir įsivertinimo atskaitos taškas). 2.2.1. Reikšmingumas visuomeniniu požiūriu (2.2.1. Vertybės kaip visuomenės pažangos akstinas. 2.2.2. Vertybės asmens ir visuomenės sąryšingumo požiūriu).

2.1.1. Septintoji informantė aiškiai įvardijo, kad vertybės „svarbios, nes žmogus turi kažkuo vadovautis, tai savotiškas gyvenimo žemėlapis“; keturioliktoji teigė: „Manyje tėvų suformuotos / perduotos / įdiegtos vertybės – tai mano kasdieninės veiklos pagrindas, jos skatina veikti čia ir dabar, planuoti bei kurti ateitį.“ Šešioliktas informantas: „Man tai

svarbu dėl to, kad dorovinės vertybės yra tam tikras elgesio ir veiklos orientyras, padedantis kiekvienam mūsų būti savimi, dalintis, kurti autentiškus santykius. Esu tikras, kad tik tuomet įmanoma galimybė būti išklaustytam, suprastam, padrasintam ir pan. Ši galimybė sudaro prielaidas žmogaus augimui, o tai ypač svarbu švietimo srityje, kurioje aš dirbu.“ Septyniolikta informantė: „Taip. Manau, kad vertybės yra lyg pamatas, ant kurio statomas gyvenimas, ir kryptis, kuri parodo, kur link veikti / eiti. Tai kaip misija ir vizija.“

2.1.2. Vertybių kaip savo veiklos rezultato vertinimas ir įsivertinimas atspindi kai kurių informantų atsakymuose. Pavyzdžiui, antroji informantė: „Vertybės labai svarbios, nes padeda įsivertinti, vertinti, koreguoti savo ir kitų elgesį, numatyti pasekmes ir svarbiausia –

oriai jaustis“; dvyliktasis informantas: „Man vertybės yra svarbios, nes jos leidžia, priimant tam tikrus sprendimus, neabejoti pasirinkimais. Vertybės leidžia pamatyti save supančioje aplinkoje, sužinoti, kas man yra svarbu ir kodėl“; tryliktasis informantas: „Man vertybės labai svarbios, kadangi jos lyg tam tikros nuorodos, kurių laikantis žinau, kada elgiuosi tinkamai besilaikydamas savo norų ir lūkesčių. Lygiai taip pat man svarbu, kad savo vertybėmis vadovautųsi ir kiti žmonės, su kuriais tenka bendrauti ir palaikyti asmeninius ar profesinius santykius, kadangi tada žinau, jog tie žmonės turi savo principus, kas jiems leidžia išlaikyti tvirtą savo poziciją ir nuomonę, o būtent toks principingumas man yra vienas iš svarbiausių aspektų dirbant bei tiesiog bendraujant.“

Kitoje subkategorijoje vertybių reikšmingumas siejamas su visuomene.

2.2.1. Ketvirtoji informantė pabrėžė, kad „vertybės gyvenime yra labai svarbios. Jos turi didelį vaidmenį tiek individo, tiek visuomenės, kaip komunos, tautos, pažangai, raidai“; penktoji informantė akcentuoja žmogaus ir visuomenės sąryšingumą naudodama požiūriu: „Vertybės man labai svarbios. Vertybių kupinas žmogus turtina mūsų visuomenę savo požiūriu, savo veiksmais, savo elgesiu, gerais darbais. Svarbu, kad tos vertybės teiktų naudą žmogui bei visuomenei.“

2.2.2. Devynioliktasis informantas: „Vertybės man svarbios, kaip ir kiekvienam žmogui, kuriam – prisimenant Platono „Valstybėje“ naudojamą analogiją – svarbi jo siela ir valstybė.“ Šeštoji informantė: „Man svarbios vertybės: šeima, santuoka, bendruomenė, nes tai mano buvimo su kitais forma.“

Taigi, vertybės kiekvieno informanto gyvenime yra svarbios – informantų atsakymuose jų reikšmingumas gali būti orientuotas į asmenį ar susietas su visuomene, tačiau kiekvienu atveju akcentuojama vertybių svarba, nes tai yra kiekvienos veiklos stuburas (ašis).

Trečiuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, ką mano informantai apie vertybių reikšmę valstybės politikoje. Išryškėjo dvi kategorijos: 3.1. Vertybė kaip valstybės politikos prioritetas. 3.2. Politiko kaip asmens vertybės.

Galima išskirti dvi „vertybės kaip politikos prioritet“ subkategorijas: 3.1.1. Vertybė kaip veiklos tikslas. 3.1.2. Prioriteto suteikimas tikslui ne vertybiniu pagrindu.

Tai galima iliustruoti kelių informantų atsakymais. 3.1.1. Vertybė kaip veiklos tikslas. Pavyzdžiui, pirmasis informantas pabrėžė: „Vertybės politikoje, kaip ir bet kurioje kitoje veikloje, garantuoja veiklos nuoseklumą. Kitaip veikla vyksta chaotiškai, kai vienas veiksmas ne sustiprina, o silpnina arba griaua kito veiksmo rezultatus. Tai visuomenei priimtinių prioritetų buvimas / nebuvimas“; tryliktasis informantas: „Tik vadovaujantis vertybėmis galima išlaikyti savo veiklos principus ir, būtiškai tariant, „turėti stuburą“ priimant sprendimus. Vertybės padeda laikytis nuoseklios darbo krypties ir nesimėtyti į pašalines sritis ar nesvarbius klausimus.“

3.1.2. Vertybės ir tikslo prioritetas. Antra informantė: „Politikoje vertybės svarbios, bet politika iš principo nėra vertybiška, todėl joje vertybės išsiginsta arba geriausiai atveju gudriai prisitaiko prie situacijų. Be to, politika elgiasi ne deontologiškai, o teleologiškai, taigi, pamina kai kurias vertybes vardan numa-

tytų tikslų.“ Dešimtas informantas: „Šiandienėje politikoje vyrauja reliatyvistinis (kartais vadinamas ir postmodernistiniu) pagrindinių žmogaus kultūrinių vertybių interpretavimas, neigiama vertybių hierarchija, ir tai labai kenkia humanistinei valstybės prigimčiai, iškreipia ją, paverčia valstybę instrumentu korporacijoms, klanams, turtingiausioms pasaulio šeimoms valdyti žmones pagal savus modelius ir interesus.“ Aštuntas informantas: „Modernioje demokratinėje politikoje vertybės svarbios dėl kelių priežasčių. Viena vertus, kasdienėje vartosenoje piliečiai vertybėmis nurodo visa, ką laiko principais ir idealais, t. y. pateikia vertybes kaip priešpriešą interesams. Santykiyje su interesais vertybės iš tiesų svarbios, nes leidžia politiką grįsti suvokimu (kad ir subjektyviu) to, kas laikoma gera / siektina / teisinga iš principo, o ne naudinga sau ar grupei. Kita vertus, vertybės ar, tiksliau, kalbėjimas apie jas politinei klasei reikalingas kaip fasadas, leidžiantis pasislėpti nuo pareigos ieškoti objektyviai teisingos moralinės tvarkos, kurią turėtų įtvirtinti įstatymai, koks kad buvo klasikinės politikos tikslas.“

Informantai akcentavo valstybės politikoje ir asmenybės savybes, tačiau dėl jų pateikimo savitumo į subkategorijas nepavyko suklasifikuoti.

3.2. Politiko kaip asmens vertybės. Ketvirta informantė: „Altruizmas, ištikimybė, pagarba, empatija, patriotizmas. Šios vertybės, mano nuomone, yra imperatyvios valstybės politikoje. Tačiau aš ypatingai išskirčiau vieną savybę, be kurios valstybės politika pasmerkta murkdytis korupcijos, intrigų, pavojaus valstybingumui pelkėje, – tai sąžiningumas. Sąžinė politikui – aukščiau už viską. Bent taip aš išivaizduoju vertybes politikoje ir valstybėje.“ Penktas informantas: „Kiekvieno politiko atsakomybė prieš Lietuvos žmones priklauso nuo jo turimų, suprantamų vertybių. Mano manymu, žmogus, turintis tokias vertybes kaip sąžinė, pareiga, pagarba, tolerancija, darbas, gali dirbti savo šaliai ir teikti naudą mūsų visuomenei. Vertybės valstybės politikoje yra labai svarbios: politikai turi vykdyti duotus pažadus rinkėjams, būti teisingi ir sąžiningi kitų žmonių atžvilgiu.“

Vertybių akcentavimas valstybės politikoje yra reikšmingas, nes vertybių įvardijimas sietinas su užsibrėžtais valstybinės politikos veiklos tikslais ir jų įgyvendinimo matavimu. Tik tai turėtų būti sietina su dorybėmis, nes vertybės gali būti nebūtinai formuluojamos dorybių pagrindu, tada galima pamesti moralinį kompasą.

IŠVADOS

Vertybių samprata priklauso nuo metodologinio požiūrio į jas. Kadangi vertybių sampratų yra gausybė, tai neidentifikavus metodologinio atskaitos taško ir įsigalint ekonominiam požiūriui į vertybes, atmetant teologinį ir metafizinį požiūrius, atsiranda galimybė vertybes tik santykiškai palyginti su kitomis ver-

tybėmis, nes nebelieka absoliutaus požiūrio į vertybes. Tai moksliniu požiūriu nėra korektiška.

Vertybės gali būti įvairiai klasifikuojamos – tai priklauso nuo atskaitos taškų. Vertybėms galima suteikti skirtingą krūvį, turinio požiūriu jos gali būti savitai interpretuojamos, vertinama jų reikšmė

žmogaus ir valstybės politikoje, jos gali būti netgi pastumiamos į paribį, tačiau moralinis jų vertinimo patikimumas yra dorybių etika. Tad vertybės ir dorybės sąryšingos. Žmogaus ir valstybės politikos navigacinė sistema turėtų būti kuriama dorybių ir su jomis susaistytų vertybių pagrindu.

Kiekvienas informantas savitai interpretuoja vertybes, atskleisdamas jų turinį: vieni vertybes sieja su (ne)krikščioniškomis dorybėmis, kiti jas vertina kaip žmogaus ar valstybinės politikos veiklos prioritetus, dar kiti mano, kad vertybės yra moderniojo mąstymo kategorija, kuri nurodo, kas subjektyviai vertinga. Iš esmės subjektyvų vertybių supratimą galima aptikti visuose atsakymuose, tačiau kiekviename jų išryškėja vertybių svarba žmogaus ir valstybės gyvenime.

Valstybės politikoje ir žmogaus gyvenime vertybės tampa atskaitos tašku siekiant tikslo ir, jei tikslai formuluojami vertybiniu (ypač dorybių) pagrindu, tai galima projektuoti stabilią žmogaus gyvenimo ir valstybės politikos trajektoriją, ir *vice versa*. Taigi vertybės – tai valstybės ir piliečio gyvenimo kompasas, padedantis jam orientuotis ir priimti sprendimus bei juos įgyvendinti.

Vertybės sietinos su dorybėmis, nes tai suteikia dorinį stuburą valstybės politikoje ir asmens gyvenime ir gali tapti valstybės ir žmonių sąryšiu stiprinant valstybingumą ir pilietiškumą, tai padeda išvengti savasties praradimo dažnai dinamiškoje ir chaotiškoje aplinkoje, todėl siekiant tvarios valstybės plėtros susitarimas tarp įvairių visuomenės grupių vertybiniu pagrindu yra ypač svarbus.

Literatūra ir nuorodos

1. Aramavičiūtė, V., 2016. *Vertybės ir ugdymas: tarp kaitos ir stabilumo*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
2. Halstead, J. M., 1996. Values and Values Education in Schools. *Values in Education and Education in Values*, ed. J. M. Halstead and M. J. Taylor. Bristol: Falmer Press, Taylor & Francis, Inc., 3–14.
3. Jokubaitis, A., 2012. *Vertybių tironija ir politika*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
4. Jurgena, I., 2005. Audzināšanas ideju vēsturiskā attīstība in scientific conference material February 25–26, 2005. *Society, Integration, Education*. Rezekne: Rezeknes Augstskola, 50–56.
5. Kukla, A., 2000. *Social Constructivism and the Philosophy of Science*. New York: Routledge.
6. Kuzmickas, B., 2001. *Laimė, asmenybė, vertybės*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
7. Lukšienė, M., 2000. *Jungtys*. Vilnius: Alma littera.
8. MacIntyre, A., 2000. *Trumpa etikos istorija. Drovės filosofijos istorija nuo Homero iki dvidešimto amžiaus*. Vilnius: Charibdė.
9. Stoškus, K., 1992. *Žmogaus savikūra*. Vilnius: Mintis.
10. Szerlag, A., 2016. Cross-cultural orientations of young generation of Poles and Lithuanians - axiological connotations in the context of interaction of cultures. *Atomization or Integration? Transborder aspects of Multipedagogy*, ed. J. Pilarska, A. Szerlag, A. Urbanek. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 112–128.
11. Warnock, M., 1996. Moral Values. *Values in Education and Education in Values*, ed. J. M. Halstead and M. J. Taylor. Bristol: Falmer Press, Taylor & Francis, Inc., 45–53.